

MISTERUL ZEITELOR DE LA ISAIIA

*Prof. dr. Vicu MERLAN,
Huși*

Tezaurul de statuete de la Isaiia a fost o revelație a muncii mele de arheolog. Dorința de a explora misterul, fascinația necunoscutului m-a determinat să-mi orientez atenția și spre acest domeniu enigmatic al preistoriei.

Practic, dorința mea de a cunoaște s-a manifestat încă de mic copil: cutreieram dealurile din jur, puneam întrebări „incomode“ bunicilor despre istoria geologică a locurilor, despre evenimentele îndepărtate, despre... originea omului. Răspunsurile nu erau pe măsura așteptărilor mele dar, pentru acea vârstă, păreau că explică, în parte, unele frământări de ale mele. Lipsa unor mijloace de informare, la acea vreme, pătrunderea pripita a mass-mediei în lumea satului isailean, regimul comunist ateu, toate la un loc mențineau într-un soi de ignoranță parțială lumea din jurul meu. Cu toate acestea, era ceva care mă atrăgea magnetic la micul meu sătuc. De exemplu, un loc era Valea Prutului nu departe de sat. Periodic mergeam la pescuit cu bunicul, uneori chiar la balta din apropierea sitului arheologic unde au fost „zămislite“ zeițele de la Isaiia. Parcă numele locului este predestinat: „Balta Popii“, ca și cum în acest loc cel care calcă pământul este „inițiat“ subtil în tainele sacralității, în tainele lumilor trecute. Chiar denumirea satului Isaiia provine de la un călugăr ascet care râvnea la desăvârșire printr-un trai modest pe dealul din partea de vest a satului de astăzi, unde în sec. al XVI-lea ființa un schit. În colțul nordic al sitului exista în copilăria mea un izvor puternic cu o apă cristalină care ne ademenea ori de câte ori mergeam la pescuit. Izvoarele din acest loc ar fi putut fi folosite și de numeroasele populații străvechi care au locuit acest promontoriu din apropierea albiei Jijiei și a Prutului. O perioadă, acest izvor a fost colmatat și n-a mai fost folosit. Odată cu deschiderea șantierului arheologic din punctul din apropiere, l-am decolmatat readucându-l „la viață,. Locul acesta îmi amintește și de bunicul Gheorghe Râpanu. Încă îmi mai este vie amintirea când mă lua la pescuit noaptea atunci când luna era aproape plină și nu reușeam să rămân treaz toată noaptea. Dimineața eram trezit de răsăritul soarelui, de acel rosu-aprins care farmecă pe oricine. Peisajul de lună, stuful și trestia, fauna acvatică face din această zonă un adevărat paradis natural. Acum, înțeleg foarte bine de ce nenumăratele civilizații și-au ales acest loc „paradisic“. În această zonă găseau din abundență pește, vânat, lemne, semințe... poate și sare, exact ceea ce trebuia pentru ca o comunitate să fie prosperă. Nu întâmplător, situl de la Isaiia are peste 8 nivele de locuire care se duc în timp la circa 7000 de ani. Cele mai vechi așezăminte sunt bordeiele civilizației ceramicii liniare, iar cele mai noi au

fost anexele și hanul din sec. al XIX-lea. Valea Prutului nu era doar un loc prielnic de locuire și supraviețuire, ci și o rețea de comunicație foarte importantă ce lega Dunărea și Marea Neagră de Marea Baltică (Drumul Chihlimbarului).

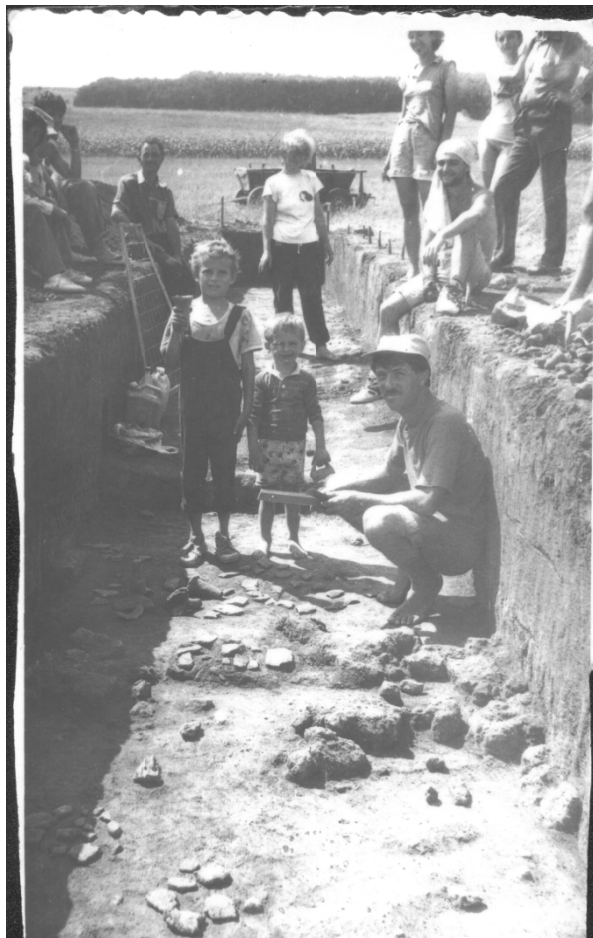


Fig. 1. Secțiunea S1 din incinta sacra- 1996

Acest drum milenar intersecta și pe cel „al mătășii“ care venea dinspre China. A fost folosit până la jumătatea sec. al XX-lea (anii 60) când este părăsit din motive practice (construirea unei noi șosele, pe Valea Bohotinului, scurtând distanța până la Iași).

Valea Prutului a fost și este folosită pentru pășunat. Nu întâmplător, în toate nivelele arheologice sunt descoperite resturi osteologice animaliere impresionante.



Fig. 2. Tezaurul de statuete de la Isaiia

Albia majoră a râului Prut are cea mai lată porțiune din sectorul mijlociu, acesta, alături de Jijia, meandreează pe o lățime de circa 5 km în aval. Nu departe de situl arheologic, la circa 4 km în aval, Jijia se varsă în Prut. Toți acești factori fizico-geografici au influențat în mare măsură economic și cultural societatea preistorică de la Isaiia pentru câteva milenii.¹



Fig. 3. Artefacte in situ

¹ Vicu Merlan, *Misterul Zeitelor de la Isaiia*, Editura Lumen, Iasi, 2006, p.3-4.

ISTORICUL CERCETĂRII SITULUI ISAIIA

Dorința de a ieși din „rutina“ satului m-a determinat să fac numeroase cercetări de teren în afara vetrei acestuia, pe înălțimile cuestelor din jur dar și „După Deal“, pe Valea Prutului. Neavând prea multe cunoștințe despre arheologie sau geologie, în timpul copilăriei preferam să contemp lu locurile, iar celor mai dragi să le atribui diverse denumiri preferențiale.

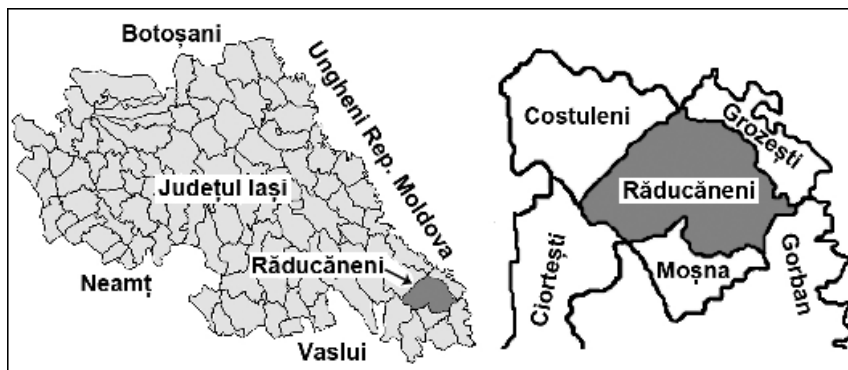


Fig. 4.

Uneori plecam pe teren să verific legendele care se vehiculau despre „flacăra unor comori“, despre beciurile ascunse și tunelele care duc cine știe unde etc. În felul acesta, am ajuns la cetatea geto-dacică din Dealul Socilor de la Moșna (circa. 4 km de sat) și la Cetatea din Dealul Bobului de la Bunești.



Fig. 5.

Anii studenției mi-au schimbat întru-totul „optica“ cercetării personale de teren. Am fost și sunt un adept al verificării informației de pe teren. Astfel, am efectuat prima cercetare de teren în 1990, în punctul Roșu-Frantz Dâscă, pentru a verifica situl paleolitic semnalat în *Repertoriul arheologic al județului Iași*.

M-a surprins bogăția materialului litic descoperit aici, alcătuit din piese de silex de Prut. Așa s-a născut pasiunea mea pentru utilajul litic, materializată ulterior în teza de doctorat, intitulată *Arme și unelte din silex și piatră în eneoliticul Moldovei dintre Carpați și Prut*.²



Fig. 6.

În urma mai multor cercetări din această zonă am avut surpriza să mai descopăr încă două noi puncte paleolitice, pe care le-am folosit în lucrarea de licență din 1995, referitoare la descoperirile arheologice din această zonă. Odată deschis acest drum al cunoașterii practice, au urmat alte descoperiri pe Valea Bohotinului, pe o suprafață de 200 km², cu peste 30 de puncte arheologice noi, nesemnlate în *Repertoriul Arheologic al județului Iași*.³



Fig. 7. Vas de cult

² Vicu Merlan, *Evoluția habitatului din preistorie până în secolul al IV-lea, în bazinul inferior al Jijiei, sectorul Răducăneni-Gorban*. Teză de Licență, 1995, Suceava.

³ Idem, 2006, p. 6-12.

În 1991, în vacanța de Paște, mi-am propus să fac o cercetare a teraselor inferioare ale Prutului, în zona stânilor de „După Deal“. Locurile îmi erau binecunoscute dar, de această dată, eram „înarmat“ cu un nou element: „ochiul de arheolog“. Erau locuri pe care le cutreierasem cu bunicul, încă de pe la vârsta de 7-8 ani, dar nu bănuiam nici pe departe ce comori spirituale ascund. De această dată, mi-a atras atenția malul zvelt care, privit dinspre Valea Prutului, are parcă o înfățișare cu totul diferită față de celelalte din jur: este bombat, cu partea dorsală ușor aplatizată spre centru, fiind încadrat de două văioage nu prea accesibile. Mi-am zis: „sigur acest loc ascunde ceva...“. Văioaga din partea de sud avea un izvor puternic, la circa 200 m în amonte, care și în verile secetoase mai păstra un fir de apă. Locul este cunoscut sub numele de „Balta Popii“. Înarmat cu anumite cunoștințe despre amplasarea siturilor preistorice (în preajma unor izvoare, pe promontoriile neinundabile, orientare expozițională predominant estică etc.), am intuit, înainte de a ajunge în acel loc, că acest promontoriu putea fi folosit de comunitățile preistorice drept habitat. Șansa de a găsi ceva era sporită și de faptul că zona care urma s-o investighez era arată de toamna, iar ploile, zăpada și vântul scoteau la suprafață „hârburile“ preistorice. După ce am ajuns în acel loc, au apărut numeroase fragmente ceramice, care mi-au confirmat intuiția avută. O parte din ele îmi erau cunoscute tipologic, iar altele aveau o înfățișare necunoscută. Inciziile de pe fragmentele ceramice mă duceau cu gândul la tipologia pieselor din epoca Bronzului (Monteoru, Costișa). Până atunci nu participasem efectiv pe un șantier arheologic (făcusem câteva vizite pe șantierul de la Bunești-Averești, unde fragmente ceramice aparțineau culturii Cucuteni și civilizației geto-dace) dar, ceea ce văzusem, nu corespundea cu descoperirile de aici. Și apoi, una e să vezi, alta e să pipăi cioburile, să rupi câteva, pentru a le vedea structura, duritatea, porozitatea, angoba etc. Pentru a-mi clarifica această chestiune, am pregătit un coș cu fragmente ceramice din punctul Isaiia-Balta Popii și le-am dus la Facultate, spre a le vedea și profesorul meu de istorie veche, N. Ursulescu. Astfel, a început prima colaborare cu domnul profesor, ulterior fructificată printr-o săpătură sistematică în acest punct arheologic.

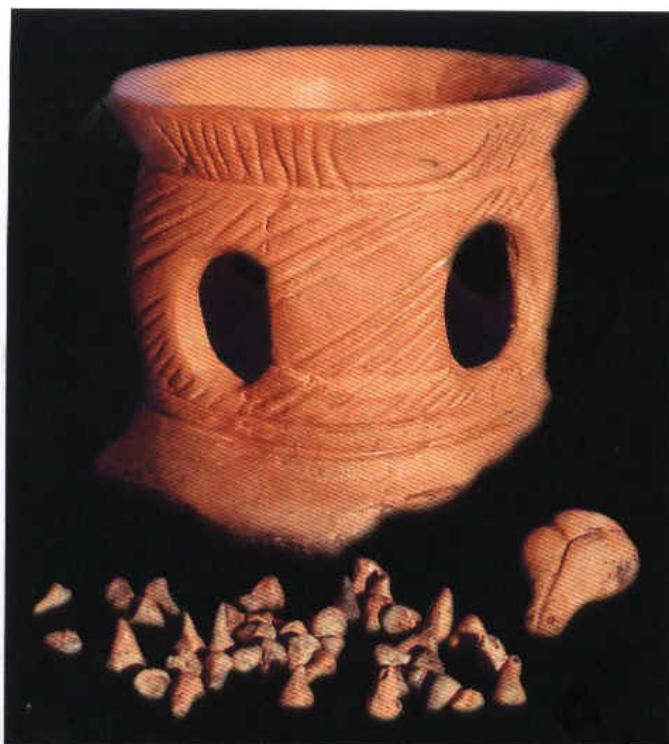


Fig. 8. Cel de-al doilea tezaur statuar

La acea vreme, eram student în anul I al Facultății de Istorie și Geografie a Universității „Ștefan cel Mare“ din Suceava. Reînființarea acestei facultăți în 1990 a necesitat cadre didactice de specialitate, care au fost aduse, în special, de la Universitatea „Al. I. Cuza“ din Iași.

Așa l-am cunoscut pe domnul profesor Nicolae Ursulescu, un arheolog prin excelență. După ce a studiat foarte atent fragmentele ceramice aduse de mine, domnului a dat verdictul: civilizația Precucuteni. Materialele arheologice cele mai reprezentative, descoperite în acest sit, le-am folosit în lucrarea de licență *Evoluția habitatului din preistorie până în secolul al IV-lea, în bazinul inferior al Jijiei, sectorul Răducăneni-Gorban*.⁴

⁴ Idem, 1995.



Fig. 9. Urna funerara

După terminarea studiilor universitare, am reușit, în decembrie 1995, să ocup postul de muzeograf la Muzeul din Huși, județul Vaslui. În urma unor noi descoperiri în punctul *Isaia-Balta Popii*, am hotărât să efectuez săpături arheologice, începând cu anul 1996. O astfel de investigație necesita bani pentru plata lucrătorilor și autorizație de săpătură. Deoarece directoarea Muzeului din Huși nu era de acord cu efectuarea unei astfel de săpături, motivând o serie de chestiuni subiective, am preferat o colaborare cu fostul meu profesor ieșean, domnul N. Ursulescu. Timp de cinci luni, am mers „din poartă în poartă“, la diverși sponsori din Huși, pentru a face rost de banii necesari unui sondaj de verificare, pentru minim două săptămâni. Am reușit astfel să adun 1.200.000 lei, pe care i-am virat în contul Primăriei Huși, „tutorele“ muzeului local. Din aceștia, mi-au fost reținuți 200.000 drept impozit. Cu câteva luni înainte, cerusem și Primăriei fonduri pentru această săpătură, fiind refuzat politicos, pe motiv că nu sunt bani pentru o astfel de acțiune. Peste 80% din sponsorii la care am apelat m-au refuzat. Printre cei care au înțeles cu adevărat scopul urmărit de mine au fost domnii: Vasile Marian, Dan Filip (Bițu), doamna Enache Viorica și doamna Carmen Pivniceru. Încă de la început, domnul profesor m-a „asigurat“ că nu poate să-mi dea nici un leu pentru *Isaia*, deoarece Facultatea de Istorie nu acordă fonduri decât pentru studenții în practică de la Târgu Frumos. În schimb, Seminarul de Arheologie al Universității din Iași a asigurat materialele tehnice necesare desfășurării săpăturii (șpacluri, rulete, busolă, sfoară de trasat, carou de desen, hârtie milimetrică, pungi pentru împachetat ș. a.).

În aceste condiții, pe data de 9 august 1996, am convenit cu domnul Profesor să ne întâlnim la Isaiia, pentru a „inaugura“ sondajul de salvare. Odată ajunși la situl arheologic, am măsurat întregul promontoriu, de la o văioagă la alta. Acolo unde am stabilit că este centrul sitului, am trasat, la 30 m de fruntea terasei, o secțiune (S I) lungă de 20 m (ulterior am lungit-o cu 20 m, spre marginea terasei) și lată de 1, 5 m, pe direcția NE-SV.



Fig. 10. Imagine de pe șantierul arheologic Isaiia

Am preferat această colaborare cu domnul Ursulescu, deoarece domnia sa efectua de mai mulți ani săpături arheologice pentru civilizația Precucuteni, la Târgu Frumos-*Baza Pătule*, contribuind astfel cu noi elemente la cunoașterea cât mai exactă a acestei culturi. Împreună am trasat secțiunea și am marcat-o din metru în metru, cu țaruși; după circa 3 ore de „colaborare“, domnul profesor a plecat, având unele probleme de sănătate. Ne-am reîntâlnit la sfârșitul campaniei în sat, la părinții mei, pentru a examina și dumnealui materialul descoperit. În perioada care trecuse de la trasarea șanțului, am efectuat săpături pe o suprafață de 60 m², având și câțiva „colaboratori“.

Trebuie să recunosc că, deși eram la cel de-al doilea șantier arheologic la care săpam ca „titular“ (primul pe Dealul lui Bălan din Huși, într-un sit geto-dacic, în iulie 1995), obiectele descoperite la Isaiia nu prea îmi erau familiare, cu toate că mai participasem la Târgu Frumos, la mai multe campanii, ca student practicant, într-un sit precucutenian. Materialul de la Isaiia se dovedea a fi puțin diferit de cel de la Târgu Frumos. Acest fapt s-a și dovedit prin săpăturile ulterioare, avându-se în vedere că aici au apărut materiale mai timpurii (ceramică liniară cu capete de note muzicale și ceramică specifică fazei Precucuteni II). În aceste condiții îmi era destul de greu să trag niște concluzii.

Săpătura din vara anului 1996 a fost divin inspirată, deoarece am intersectat o locuință cu un bogat inventar ceramic. Aceasta s-a dovedit a fi o construcție cu caracter sacru, de tip sanctuar (cel puțin până în anul 2004, nu s-a mai găsit o astfel de locuință din cele zece câte s-au descoperit). În incinta locuinței sacre (din care s-a dezvelit cam o treime în această campanie) au fost descoperite două măsuțe-altar, statuete, un vas foarte rar ca formă - de tip *askos*, o tăbliță din lut ars (teracotă) cu incizii pictografice, unelte din silex, piatră, os și fragmente ceramice de la câteva vase întregibile. Toate materialele

descoperite le-am fotografiat și desenat în *situ*, după care le-am împachetat în pungi de hârtie, notându-le toate caracteristicile locului în care au fost surprinse, apoi le-am adus în sat la părinții mei. Pe 17 august, când a revenit domnul Profesor, mi-a confirmat că situl de la Isaiia-Balta Popii este unul din cele mai bogate din Moldova, din punct de vedere al elementelor inedite. Dacă la început domnia sa avea unele rezerve privind acest sit, din acel moment am primit un „credit“ în plus, înțelegându-mi entuziasmul de care am dat dovadă încă de la bun început.

Chiar dacă săpătura din vara anului 1996 a fost mai mult un „experiment“, avându-se în vedere că dacă n-ar fi „ieșit“ nimic totul ar fi fost dat uitării, totuși Dumnezeu mi-a dăruit ceva foarte frumos și aceasta nu se termină aici.

Anul următor, având puțini bani din sponsorizări, m-am axat tot pe un sondaj arheologic, dar într-un sit descoperit de mine, la Răducăneni-M.A.T., aparținând paleoliticului superior (MERLAN 2004, 12). În luna mai a aceluiași an, cu ajutorul câtorva voluntari, efectuasem un sondaj de salvare în punctul Huși-La Ursoaia, într-un sit tot din paleoliticul superior (MERLAN 1998-1999, 33-36).

Anul 1998 a fost și mai auster din punct de vedere financiar; cu doar 300.000 lei, mi-am propus să salvez o locuință dacică din secolele III-IV, din punctul Isaiia-Pe Pârâu, sistând în continuare săpăturile din punctul Balta Popii. Totuși acest sit din apropierea Jijiei mă atrăgea ca un magnet și m-a determinat să caut „disperat“ un minim de sponsorizări sau să găsesc voluntari. O promisiune din vară l-a determinat pe un vechi sponsor, Vasile Marian, să-mi ofere 500.000 lei. Cu acești bani nu puteam plăti decât cinci lucrători, timp de trei zile. În aceste condiții, mi-a venit o idee care a dat roade... voluntari din rândul elevilor. Bani din sponsorizări i-am folosit pentru transportul și hrana elevilor. Cazarea și masa caldă le-au suportat părinții mei.

Scopul campaniei din 1998, începută la 12 octombrie, a fost acela de a dezveli integral locuința nr. 1, surprinsă parțial în 1996. Pentru aceasta, am trasat, începând de la metrul 22 al secțiunii 1 din 1996, o a doua secțiune (S 2),



Fig. 11. Imagine de pe șantierul arheologic Isaiia

cu lungimea de 8 m și lățimea de 2 m. Sub masa de chirpici a locuinței 1, în dreptul caroului 3 din S2, a fost descoperit un vas de formă aproximativ pătrată cu gura rotundă, cu diametrul de 21 cm și înălțimea de 17 cm. Pentru a-l păstra intact (fiind întreg), l-am luat cu tot pământul din interior și l-am transportat într-o cutie de carton. În locuința 1 au mai fost descoperite alte fragmente de la două măsuțe- altar, fragmente ceramice, unelte și arme de silex și piatră. În groapa G1, de sub locuință, au fost descoperite: două statuete fragmentare (de peste 10 cm înălțime) – una feminină și alta masculină, cu incizii largi, adâncite sub formă de spirală și meandre; un fragment de brățară de aramă, oxidat; „pietre de magie“ din menilit și cuarț; o statueta zoomorfa fragmentară etc. În afara locuinței s-au găsit topoare-calapod, unelte și arme de silex, câteva râșnițe de mână, o nicovală pentru prelucrarea pieselor litice, oase etc. Vasul păstrat întreg avea în conținut un adevărat tezaur statuar, pe care l-am numit „Zeii de la Isaiia“⁵. Lipsa domnului profesor la campania din octombrie 1998 se explică prin participarea domniei sale la un colocviu internațional de arheologie din Italia. Artefactele descoperite în 1996 fuseseră spălate și, în parte, restaurate și chiar publicate în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România* din 1997. (URSULESCU, MERLAN 1997, 32).



Fig. 12. Descoperiri arheologice

sității din Iași, întâlnindu-mă cu domnul profesor, mi s-a propus să aduc materialul ceramic la Seminarul de Arheologie, pentru a-l restaura și prelucra științific. După lungi insistențe și câteva telefoane date de domnul profesor, doamna directoare a fost de acord cu aducerea materialului la Iași pentru o perioadă determinată. Ca o ciudățenie, vasul întreg dispăruse; ulterior, l-am depistat într-un sertar al depozitului, prin luna noiembrie 1999, iar pe 4

Cel dezvelit în 1998 nu a mai apucat să fie valorificat științific deoarece, în urma unui buget de austeritate dat de Primăria locală, am fost disponibilizat, împreună cu încă doi lucrători ai acestui muzeu, în decembrie 1998. Timp de un an de zile materialul descoperit a fost în custodia Muzeului din Huși, zăcând în depozitul acestuia.

Fiind doctorand al Univer-

⁵ Nicolae URSULESCU, Vicu MERLAN, *Isaiia – Balta Popii*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România*, 1997, p. 32.

decembrie m-am deplasat la Iași, luând și vasul. Pe drum, aglomerația și zdruncinăturile mijlocului de transport au fisurat fragilul vas în două, fără a fi deranjat conținutul acestuia. Vasul s-a crăpat ușor și am zărit în interior „zeițele“, care nu mai erau la locul lor. Vâlva descoperirii a atras și presa locală și câteva zile mai târziu apare pe prima pagină a ziarului „Monitorul de Iași“, cu litere de-o șchioapă, articolul intitulat „Zeițele de la Răducăneni“. Isaiia a intrat în Istoria Românilor, iar dacă nu m-aș fi născut pe acele locuri beatifice nu aș fi cunoscut cu adevărat bucuria unei revelații mistice... Sunt sigur că „Zeițele de la Isaiia“ vor constitui surse de inspirație pentru multe lucrări științifice sau de altă natură.

Interpretarea esoterică a tezaurului de la Isaiia

Cele mai timpurii simboluri ale omului preistoric au fost gravate pe stâncă, obiecte etc., și reflectau credința profundă într-o divinitate feminină dătătoare de viață reprezentată sub mai multe aspecte divinitorii.

Întreaga simbolistică a artei preistorice se reduce la o divinitate creatoare imaginată ca femeie care avea multiple funcții.

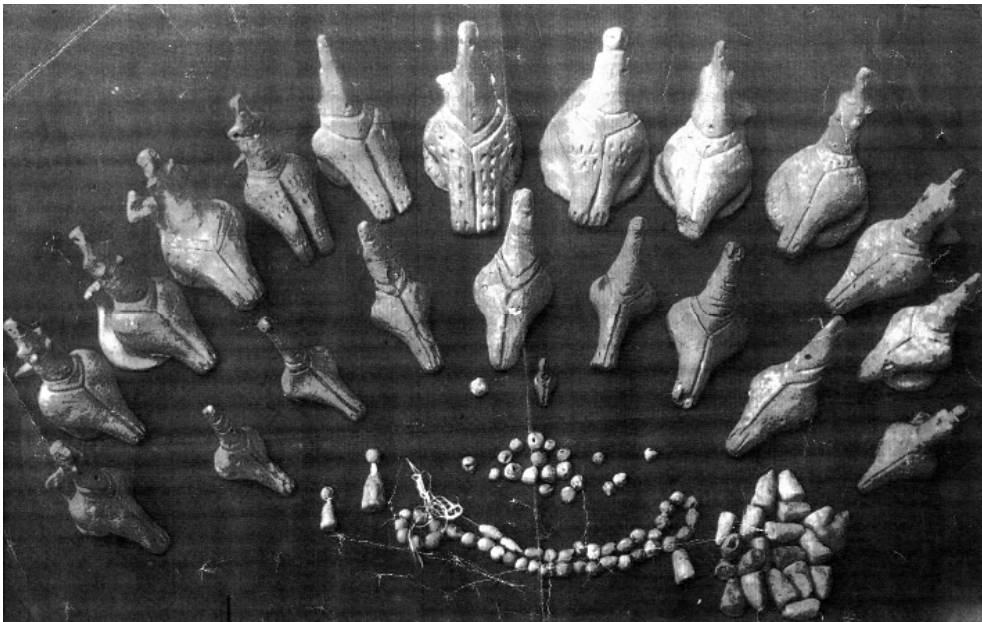


Fig. 13. Tezaurul statuar de la Isaiia

În general, orice simbol preistoric reprezintă o formă de limbaj mult mai profund ce nu se poate explica niciodată exhaustiv, în termeni discursivi. El poate fi aproximat prin cuvinte; se poate vorbi despre un simbol oricât, fără ca el să poată fi vreodată complet. Simbolul are o bogăție aproape nesfârșită de

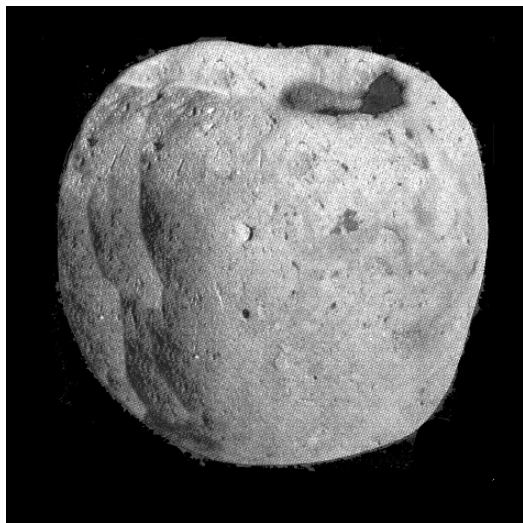


Fig. 14. Vasul purtător al zeitelor

Moldovei. Reprezentarea arhetipală a cadrului pătratic al „vasului-purtător“ (unde erau ascunse cele 21 de statuete) este pusă în corespondență cu elementul tattvic primordial al Pământului, simbolizat în tradițiile inițiatice de forma pătratului. Pământul în pânțelele căruia zăceau spre „maturizare spirituală“ (sub locuința sacră-sanctuar) cele 21 de fațete ale Zeiței-Fecioară, este elementul reprezentativ al planului teluric, un simbol al plăcentei Mamei Universale.

Când „rodul“ ajunge la maturitate părăsește locul static înlocuit cu un alt plan vibratil mai înalt ca frecvență conform altor canoane. Gura cvasirotundă a vasului este un alt element simbolic. Apoi mai iese în evidență numărul statuetelor, al bilelor, al tronurilor și al mărgelilor de lut. O alta chestiune, de loc de neglijat, este dimensiunea vasului pătratic de lut în care erau păstrate „Zeițele „ care, în zona centrală, are un diametru de 21 cm și înălțimea de 17 cm. Din punct de vedere matematic, forma tridimensională a vasului se încadrează perfect unei proporții armonioase care se apropie foarte mult de expresia *Numărului de Aur*. Era firesc ca „Zeițele“ să poată fi „ocultate“ într-un vas care să le permită, din punct de vedere rezonatoriu, să fie „active“ chiar sub masa imensă de chirpici a locuinței sacre unde au fost descoperite. Vasul era un adevărat rezonator de protecție a celor 21 de statuete-Zeități.

Cercul, în acest caz, este un simbol al protecției divine. Orice ritual necesită o anumită protecție față de fiecare „intrus“ din lumea

semnificații. Simbolurile ca limbaj superior cuvintelor, cuprinde toate „arhetipurile“ telurice sau cosmice pe care doar marii inițiați în științele oculte le știau semnificația și profunzimea subtilă.

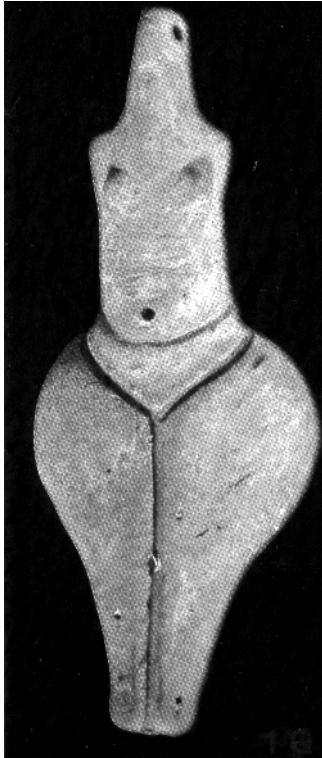
Magicienii preistorici puneau accentul pe înțelegerea simbolului la nivel de suflet și nu la nivelul minții.

Descoperim în toate piesele tezaurului o simbolică precisă care exprimă valoarea excepțională a esoterismului comunităților preistorice de pe teritoriul



subtilă sau profană. De aceea, locul său recipientul încadrat într-un cerc oferă protecție ancestrală lumii nevăzute a subtilului, de către anumite entități. Cercul pe care-l schițează vasul arhetipal de la Isaiia este pus în rezonanță cu planul subtil de protecție al statuțelor, dar are și un rol de „prag“.

În momentul scoaterii („emiterii“) din „vasul-protector“ (ca simbol al „placentei arhetipale“) zeițele trec din planul teluric într-un alt plan arhetipal, trecere care se face prin „pragul“ simbolizat de cerc. Astfel de recipiente sunt extrem de rare –dată fiind destinația lor strict cultică.



Zeițele erau „aduse“ în lumea materială, atunci când, printr-un ritual adecvat se genera „atmosfera“ mistică necesară. Timpul, în momentul ceremoniei, lua o altă dimensiune, fiind încoronat în spațiul sacru generat de forma cercului (cercul era asociat în acest caz, sferei de acțiune a timpului infinit unde nu există nici un punct de plecare nici punct de sosire) (CATRINA, 2002). Simbolismul esoteric al populațiilor preistorice de la Isaiia se ocultează și în numerologia sacră. Cele 21 de statuete-Zeități reprezintă 21 de fațete ale Puterii Emanatoare a Marii Zeițe (SHAKTI) a Fertilității și Fecundității Universale. Marea Zeiță era ocultată profanilor printr-o sumedenie de elemente care o puneau în rezonanță mistică cu energiile primordiale ale Supremului Absolut.

Cele mai importante elemente erau:

- liniile incizate cu o numerologie precisă (3, 5, 7, 13, 21, 42);
- alveolele în șir spiralic;
- mărirea exagerată a unor părți anatomice (coapsele), etc. (MERLAN 2000, 24).

Cele 13 tronuri erau prevăzute la partea superioară cu două coarne de taur (taurul în cultul străvechi reprezenta forța, virilitatea, contrapartea masculină a Marii Zeițe Fecioară, etc.). Zeitățile, așezate pe cele 13 tronuri, erau asociate prin simbolistica coarnelor de taur (ca simbol masculin), cuplului universal divin. Pe unul dintre tronuri este simbolizată punctiform, prin micile alveole, o spirală. Spirala reprezintă, în genere, axul vieții, axul pe care se înfășoară tot Universul manifestat de la informația genetică (ADN) (microcosmos) până la forma galaxiilor și a roiurilor stelare (macrocosmos). Descoperirea alături de cele 21 de statuete și a celor 21 de biluțe și 21 de conuri găurite demonstrează caracterul unitar al complexului de cult. Acestea din urmă erau falsuri miniaturale șivaice ca reprezentări simbolice arhetipale ale Principiului Masculin Absolut fiind asociate celor 21 de fațete ale Marii Zeițe Inițitoare.

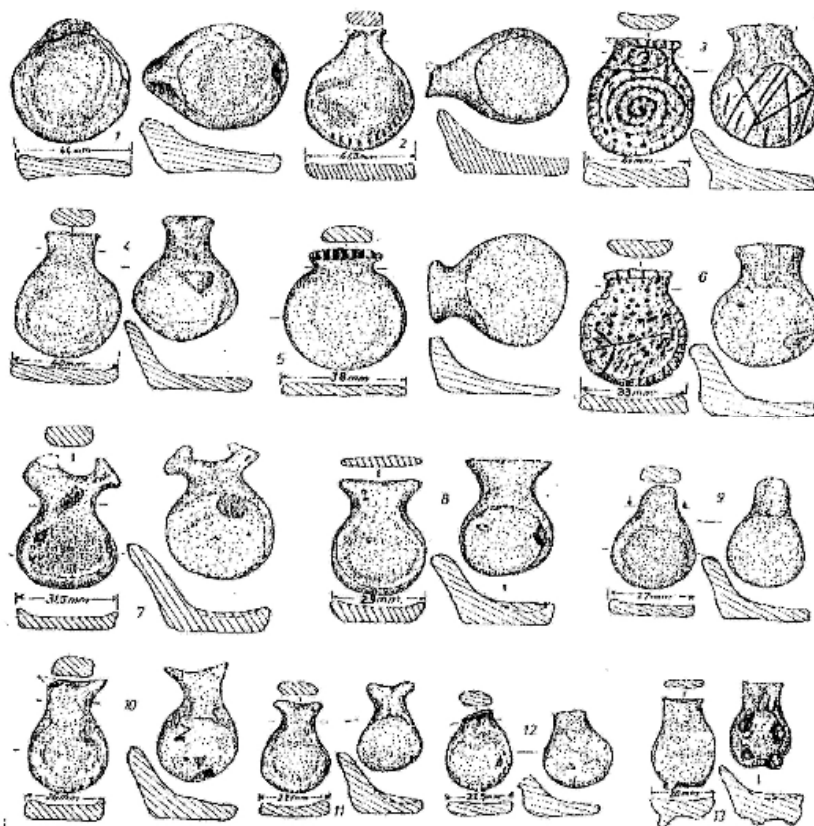


Fig. 15. Cele 13 tronuri ale zeitelor

Dintre cele 21 de statuete-Zeități 7 dintre ele au sâni – simbol al maturității depline, al „inițiatelor“ fertile. Numărul 7 apare frecvent și nu întâmplător, fiind pus în corespondență cu Numărul de Aur, cu cele 7 planete tradiționale, cu cele 7 lumi subtile, cu cele 7 note muzicale, etc. Aceasta demonstrează că numerologia ocultă sacră nu le era străină șamanilor precucutenieni. Între „coarnele“ de taur ale celor 13 tronuri sunt încrustate un număr de 3, 5 și 7 creștături incizate care pot fi puse în corespondență cu Trinitatea, cele 5 simțuri, cele 7 lumi subtile, etc.

Atât statuetele de la Isaiia cât și cele de la Poduri au fost pictate cu o vopsea roșie din pigmenți naturali, culoare ce simbolizează dinamismul, evoluția, regenerarea, viața etc. Vopseaua roșie avea și rolul de a proteja subtil statuetele de influențele malefice ale profanilor sau de privirile curioase ale neofiților (fenomen întâlnit și astăzi la copii mici cărora pentru a fi feriți de deochiul unor persoane răuvoitoare sau iscoditoare, li se leagă tot felul de obiecte de culoare roșie). Un alt element simbolic al „zeitelor“ de la Isaiia este bazinul exagerat de mare în comparație cu celelalte părți anatomice ale

corpului, demonstrându-se în acest caz importanța acordată acestor Zeități al Universului. Symbolismul Marii Zeițe Emanatoare nu se reduce doar la cel al fecundității și-al fertilității, ci și la cel legat de marile inițieri în misterele universului fizic și subtil. De exemplu, aspectul subtil al Marii Zeițe reprezentat de statueta așezată pe tronul cu alveole incizate în formă de spirală, era răspunzătoare probabil de „energia emanatoare a începutului“ oricărei acțiuni sau ritual.

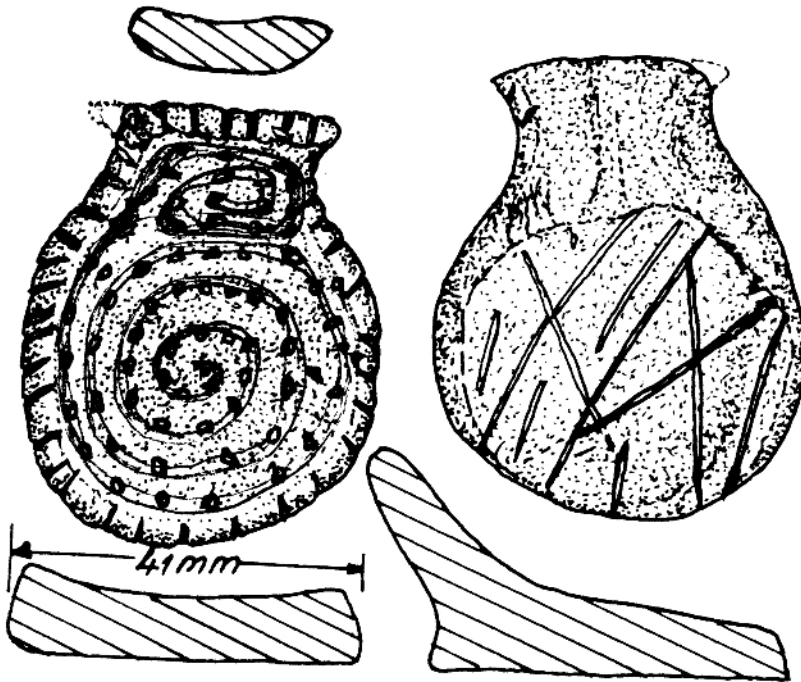


Fig. 16. Tronul Zeiței Inițitoare

Această funcție reiese din faptul că centrul spiralei corespunde (prin poziția șezând pe tron a zeiței) cu zona genitală, ceea ce semnifică că de aici se declanșează declinul magic al energiei fundamentale (Kundalini-Shakti), energie emanatoare cu multiple valențe rezonatorii arhetipale (energia regenerării și perpetuării). Spirala „tronului“ are un sens de orientare, în plan orizontal, yin (în sensul acelor de ceasornic) reflectând aspectul de recepție al Creației sau identificându-se cu Natura Manifestatoare. Spirala se continuă și pe spătarul tronului pe un plan vertical, dar între cele două planuri (orizontal și vertical) se produce o schimbare bruscă a sensului de orientare al spiralei dinspre yin spre yang, ascendent, emisiv. În aceste condiții spirala îngemănează principiul feminin (receptiv, orizontal) cu cel masculin (vertical, emisiv) „încununat“ de prezența la partea superioară a celor două „coarne de taur“. Din această simbolică reiese ideea cuplului universal divin, simbol întâlnit pe

numeroase canoane preistorice ale civilizațiilor străvechi. Același „tron“ are pe revers incizii pictografice care parcă ar sugera importanța desăvârșită a acestui aspect ancestral al Marii Zeițe.

S-au mai descoperit încă două tronuri cu simboluri pictografice diferite care nu fac parte din tezaurul celor 21 de Zeități. Acestea prezintă chiar pe șezut simboluri pictografice pictate cu o culoare ciocolatie și albă, nedescifrate până acum. Tot din această categorii de semne pictografice nedescifrate se înscriu și simbolurile incizate de pe două tăblițe-teracote de lut ars care fiind descoperite în preajma vasului cu Zeități din incinta sacră a sanctuarului, ar putea reprezenta adevărate „canoane“ scriptice religioase ale șamanilor precucutenieni.

Astfel de tăblițe s-au descoperit în mai multe locuri ale României: Tarpești, Perieni, Ghelăiești, Poduri, Tărtăria, etc. Unele ipoteze îndrăznețe înclină spre a le identifica cu prima formă de scriere care peste un mileniu mai târziu vor fi întâlnite în Sumer sub forma unor epopee, descrieri, etc. Despre astfel de mărturii Marija Gimbutas afirma: „Pe la 5500 î. H., vechii europeni din Europa central-răsăriteană au dezvoltat un sistem de scriere, cu circa două mii de ani înaintea egiptenilor ori a sumerienilor. Totuși, spre deosebire de aceste popoare, scrierea vechilor europeni nu servea unor scopuri economice, juridice sau administrative. Scrierea „veche europeană“ era o scriere sacră...de un simbolism particular...strâns legată de cultul dezvoltat al divinității feminine (GIMBUTAS, 1997, 37).

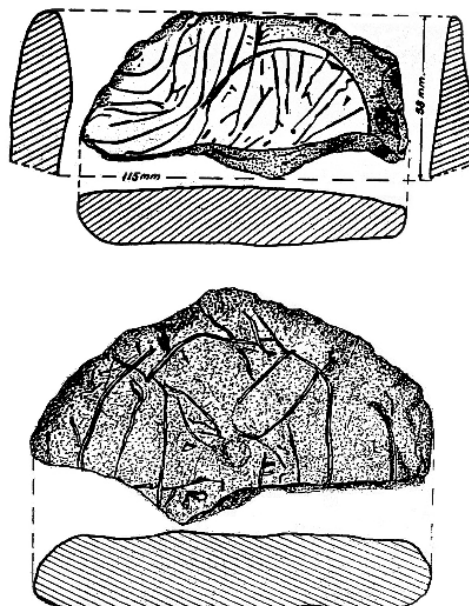


Fig. 17. Tăblițele de la Isaiia



Fig. 18.

În această ipostază, tăblițele de la Isaiia se înscriu acestei asociații mistice.

Astfel de simboluri pictografice s-au descoperit și pe partea anterioară sau posterioară a câtorva zeițe de la Isaiia. Incizia aplicată unor statuete Zeități reprezintă un alt element simbolic care împarte în mod egal anumite zone anatomice, schițează atitudini corporale, simboluri ancestrale (triunghiul cu vârful în jos) și chiar „vestimentația cochetă“ a zeitelor etc.



Fig. 19. Masuta de altar

Reprezentarea schematică a sânilor (la cele 7 zeițe) transpune următorul

argument inițiativ: sâni sunt cei care alăptează, care susțin primul „lăstar“ de viață, sunt un simbol al maturității, al condensării emanației universale, ei corespund din punct de vedere esoteric etapei în care se trece de la transcendent la imanent, de la divin la uman, de la subtil la grosier. Spirala este cel mai des motiv geometric întâlnit la inciziile precucutenienilor. Spirala, alături de pătrat, triunghiuri, cerc, etc. fac parte din geometria sacră a acestor populații cultice.

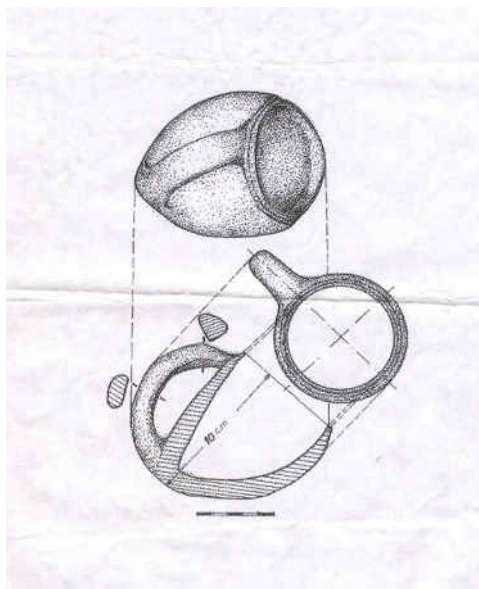


Fig. 20. Vas de tip askoss

Toate acțiunile și „produsele“ create de aceste populații se înscriu într-un circuit sacru dovedit prin numeroasele descoperiri arheologice (fiecare locuință deține „zeițe“, măsuțe de altar, vase de ofrandă și alte obiecte de cult). Viața cotidiană se înscrie unei profunde religiozități respectându-se cu strictețe armonia dintre om și natură, dintre acțiunea responsabilă și valențele transcendente ale Cerului. Folosirea curentă a simbolisticii spiralice demonstrează ancorarea spiritualului local la valorile ancestrale ale macrocosmosului. Fizicienii și astronomii sec. al XX-lea au descoperit, cu ajutorul aparaturii moderne, că expansiunea Universului se face în Spirală, în sens yang. De ce era atât de importantă Spirala la aceste populații preistorice? Aceeași formă spiralată este des întâlnită și-n natura înconjurătoare: vrejul leguminoaselor, cochiliile melcilor etc. De unde această asemănare izbitoare între fenomenele enigmatice ale Universului actual și simbolurile ancestrale ale șamanilor preistorici? Faptul că vasul cu „zeițe“ a fost îngropat sub locuința sacră (L1) demonstrează existența unui totem întâlnit și în alte așezări. Acesta era legat de protecția casei dar și de rodnicia, fertilitatea și prosperitatea familiei tribale. În aceeași „groapă de ritual“ au fost descoperite 2 statuete „decapitate“

(una masculină și alta feminină) de dimensiuni mari în comparație cu celelalte din tezaur. Cele două statuete au fost puse intenționat alături de vasul cu cele 21 de Zeiți, fiind un simbol al întregului, al armoniei al celor două principii minerale (yin și yang, masculin și feminin). S-a descoperit și un fragment de brățară realizată din cupru. Acest metal se știe că are rezonanțe benefice cu planeta Venus, asigurând celor care îl poartă, stare de receptivitate cu un aspect armonios, rezonanța cu toate formele care exprimă Numărul de Aur, carismă, inventivitate, inspirație, armonie mentală și afectivă, etc. Descoperirea tezaurului de statuete, a celor 2 mari statuete, a fragmentului de brățară de cupru (purtați prealabil de o femeie), fragmente de măsuțe de altar, etc. demonstrează caracterul sacru al tuturor acțiunilor întreprinse de comunitatea precucuteniană de la Isaiia. Lumea științifică ar trebui să reflecte mai mult asupra artefactelor din trecut, asupra analogiei simbolice dintre fenomenele trecute și cele prezente. Amprenta trecutului este o reflectare în oglindă a prezentului și chiar ca o „prognoză“ a viitorului. Cheia viitorului se regăsește simbolic în toate „produsele“ arhaice ale populațiilor preistorice. Trebuie să ne aplecăm mintea și inima la acestea și vom găsi taina „destinației“ omului modern. Simbolurile pictografice arhaice întâlnite pe obiectele de la Isaiia, ar putea oferi nenumărate informații despre adevărul populațiilor preistorice „îngropate“ de mantaua timpului.⁶

Bibliografie

1. CATRINA, N., 1998-2005 - *Șivaismul din Cașmir, note de curs.*
2. DUMITRESCU, Vladimir et alii, 1951 - *Raport preliminar asupra săpăturilor de la Hăbășești, SCIV, I, 1, p.77-94*
3. ELIADE, Mircea., 1991-1992 *Istoria credințelor și ideilor religioase, Vol. I, II*
4. ELIADE, Mircea., 1992 - *Morfologia religiilor*
5. ELIADE, Mircea., 1003 - *Dicționar al religiilor*
6. GHIMBUTAS, Maria , 1997 - *Civilizația Marii Zeițe și cavalerii Războinici*
7. MARINESCU-BÎLCU, Silvia, 1986 - *Dansul ritual în reprezentările plastice neo-eneolitice din Moldova, în SCIVA, p. 3*
8. MATASĂ, Constantin, 1945 - *Frumușica. Village préhistorique à céramique peinte dans la Moldavie du Nord, Roumanie, București*
9. MATASĂ, Constantin, 1964 - *Așezarea neolitică Cucuteni B de la Tîrgu Ocna – Podei, Arh Mold, II-III, p. 32-61*
10. MERCIER, Mario, 1993 - *Șamanism și șamani*
11. MERLAN, Vicu, 1998-1999 – *Noi descoperiri paleolitice la Huși «La Ursoaia», în Acta Meridionalis, XXVIII-XXIX (1998-1999), p. 41*
12. MERLAN, Vicu, 2000-2004 – *Sanctuarul sacru de la Isaiia – Zeițele*

- Protectoare*, în: *Revista Misterelor*, nr.28, 2000;
13. MERLAN, Vicu, *Prutul*, 2000
14. MERLAN, Vicu, *Balada*, 2003 *Germany*
15. MERLAN, Vicu, *Divertisment Magazin*, 2004 *Canada*
16. MERLAN, Vicu, 2006 – *Contribuții monografice asupra Văii Bohotinului și Văii Moșnei*
17. MONAH, Dan, 1977 - *Datarea prin C14 a etapei Cucuteni A2*, SCIVA, 29, 1, p.33-41
18. PETRESCU-DÎMBOVIȚA, Mircea, 1966 - *Cucuteni*, București
19. PETRESCU-DÎMBOVIȚA, Mircea, *Cercetările arheologice din Moldova și principalele lor rezultate*, Danubius, I, p. 5-17
20. URSULESCU, N.; MERLAN, Vicu, 1994 - *Isaiia, comuna Răducăneni, județul Iași*, «Cronica», p. 32
21. URSULESCU, N.; MERLAN, Vicu, 2000 - *Isaiia, Comuna Răducăneni, Județul Iași*, în: *Cronica Cercetărilor Arheologice*, București, 1997, p.32, pl. XXIV, p. 110-111
22. MERLAN, Vicu, 2002 - *Un sanctuar de acum 6000 de ani*, *Magazin Istoric*, XXXVI, 5, p. 73-76
23. Ursulescu, N.; Merlan, Vicu; Tencariu, Felix, 1998 - *Isaiia, comuna Răducăneni, județul Iași*, *Cronica*, p. 61
24. Ursulescu, N.; Merlan, Vicu; Tencariu, Felix, 1999 - *Isaiia, comuna Răducăneni, județul Iași*, *Cronica*, p. 160-163
25. Ursulescu, N.; Merlan, Vicu; Tencariu, Felix, 2000 - *Isaiia, comuna Răducăneni, județul Iași*, *Cronica*, p. 158-159
26. URSULESCU, N.; BOGHIAN, D.; COTIUGA, V; MERLAN, Vicu, 2001-2002 *Noi date privind complexele de Cult din cultura Precucutenieni*, în «*Sargeția*», XXX, p. 61-78
27. ZAHARIA, Nicolae; Petrescu-Dîmbovița, Mircea; Zaharia, Emilia, 1969 - *Așezări din Moldova. De la paleolitic până în secolul al XVIII-lea*, București